

Asia Televisio-ohjelman tekijänoikeussuoja

Hakija A Ky

Annettu 26.8.1992

Tiivistelmä *Kaksi televisio-ohjelmaa olivat molemmat tehtävä- ja tietokilpailuosuuk-sista koostuvia kilpailuja. Televisio-ohjelmiin ei sisältynyt samoja otoksia tai samaa elokuva- tai valokuvamateriaalia. Ohjelmien samankaltaisuus rajoittui ohjelman rakenteeseen, toimittajan henkilöön ja muiden esiintyjien valintaperusteisiin. Myöhemmin tehty ohjelma ei loukannut aikaisem-paan ohjelmaan sisältyviä tekijänoikeuksia.*

SELOSTUS ASIASTA

A Ky on 18.2.1992 päivätyllä ja tuottaja B:n allekirjoittamalla kirjeellä pyytänyt tekijänoikeusneuvostolta lausuntoa siitä, loukkaako "Y" -niminen paikallistelevisio-ohjelma tekijänoikeudellisesti "X" -nimisen tele-visio-ohjelman tekijänoikeuden haltijoita.

A Ky, jäljempänä hakija, on liittänyt hakemukseensa jäljennöksen "X" -nimisten ohjelmien toimittamisesta ja tuottamisesta tehdystä sopimuk-sesta. Sopimus on allekirjoitettu 24.1.1991 ja sen osapuolina ovat hakija ja C Ky -niminen yritys.

Sopimuksen kohteena on Joensuun Puhelinlaitoksen kaapeliverkkoon lä-hetettävä 50-osainen ohjelmasarja. Sopimuksen mukaan hakija vastaa "X:n" tuottamisesta, ohjaamisesta ja teknisestä toteutuksesta kaksikame-ratekniikalla. C Ky puolestaan on sitoutunut vastaamaan "X"-ohjelmien toimittamisesta, juontamisesta, ohjelmissa esiintyvien yritysten edustaji-en hankinnasta, ohjelman sisällön vaatimista järjestelyistä sekä mainos-myynnistä yhdessä hakijan kanssa.

Sopimukseen sisältyy erillinen lauseke "X"-ohjelmien tekijänoikeuksien siirtymisestä. Sopimuslausekkeen mukaan toimittajalle eli C Ky:lle suori-tettava maksu on kertakaikkinen korvaus sekä C Ky:lle sopimuksen mu-kaan kuuluvista tehtävistä että kaikkien ohjelmasarjaan liittyvien tekijän-oikeuksien luovuttamisesta hakijalle.

Sopimukseen on lisäksi otettu ehtoja edellä mainitun korvauksen laskestavasta, mainostulojen kohtelusta, sopimusrikkomusten seurauksista sekä lauseke oikeuspaikan valinnasta.

Hakija on toimittanut tekijänoikeusneuvostolle kaksi videokasettia, joista toiselle on tallennettu seitsemästoista jakso "X"-ohjelmasarjasta. Toiselle kasetille on tallennettu "Y"-ohjelmasarjan toinen ja kolmas jakso.

Tekijänoikeusneuvostolle toimitettu "X:n" jakso on lähetetty J:n Puhelinlaitoksen kaapeliverkossa 29.4.1991 ja 3.5.1991. Ohjelman kesto on 27 minuuttia 30 sekuntia. Sisällöltään ohjelma on tehtävä- ja tietokilpailuosoituksista koostuva kilpailu, jonka osanottajina ovat hakijalle osallistumismaksun suorittaneiden yritysten edustajien muodostamat kaksihenkkiset joukkueet. Osallistujat kilpailevat juontajan antamien ohjeiden mukaisesti pajatso-automaatin peluussa ja vastaavat juontajan esittämiin ennakolta valmisteltuihin kysymyksiin. Kysymykset ovat luonteeltaan tavanomaisia, lähinnä yleistietoa ja paikallisten olojen tuntemusta vaativia tietokilpailukysymyksiä. Tehtävä- ja kysymysosoituksien lisäksi ohjelmaan sisältyy lyhyehköjä juontajaksoja.

Ohjelma on kuvattu studiossa. Kuvaus on suoritettu kaksikamerateknikalla. Kuvauspaikan lavastus ja valaistus on toteutettu yksinkertaisesti ja tavanomaisesti. Ohjelman alussa ja lopussa esitetään videoteknikalla luotu "X"-logo sekä lyhyt tunnusmusiikki. Muilta osin ohjelmaan ei liity ääni- tai audiovisuaalisten tehosteiden käyttöä. Ohjelman lopputekstien mukaan "X:n" toimittajana on toiminut E ja ohjaajana B, jotka ovat myös allekirjoittaneet edellä kuvatun sopimuksen sen osapuolina olevien yhtiöiden edustajina.

Toiseen videokasettiin sisältyvät "Y:n" kaksi jaksoa on lähetetty kahteen otteeseen neljän päivän välein 3.2. – 14.2.1992 välisenä aikana. Saadun selvityksen mukaan ohjelmien tuottamisesta on vastannut F -niminen yhtiö. Ohjelmien pituudet ovat mainoksineen noin 20 ja 24 minuuttia. "Y"-ohjelmat ovat edellä kuvatun "X"-ohjelman tavoin tavanomaisia tehtävä- ja tietokilpailuosoituksista koostuvia viihdeohjelmia, joiden eräänä tarkoituksena lienee tehdä osallistuvien joukkueiden edustamia yrityksiä tunnetuksi. Juontajan esittämiin kysymyksiin vastaamisen lisäksi joukkueet "Y:n" jaksoissa kilpailevat muun muassa kakkujen koristelemisessä. Tehtäväosat eivät ole samoja kuin "X:ssä". Noin viidestätoista "Y:n" jaksossa esitetystä kysymyksestä muutama muistuttaa jonkin verran "X:n" tietokilpailuosoituksissa esitettyjä yksittäisiä kysymyksiä.

Tekijänoikeusneuvostolle toimitetuissa "Y"-ohjelman jaksoissa ei ole käytetty "X"-ohjelmaan liittyvää kuvamateriaalia. Kuvauspaikat, lavastus ja käsikirjoitukset ovat toisistaan poikkeavia. Myöskään ohjelmien yhteydessä esitetyt logot eivät ole samankaltaisia. Yhtäläisyydet rajoittuvat ohjelmien rakenteen osittaisen samankaltaisuuden lisäksi siihen, että ohjelmien toimittajana ja juontajana toimii sekä "X:ssä" että "Y:n" jaksoissa

sama henkilö ja että muut ohjelmissa esiintyvät henkilöt ovat alueella toimivien yritysten edustajia.

F, jolle "Y"-videon tuottajana on annettu tilaisuus vastineen antamiseen asiassa, ei ole toimittanut tekijänoikeusneuvostolle vastinetta.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt lausuntopyynnön ja esittää lausuntoaan seuraavan.

Tekijänoikeuslain (404/601) 1 §:n mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen. Elokuvateos on mainittu lainkohtaan sisältyvässä esimerkkiluettelossa yhtenä tekijänoikeuden suojaamista teoslajeista. Elokuva on usein määritelty filmille tai muulle vastaavalle materiaalille tallennetuksi kuva- tai kuva- ja äänisarjaksi, jota esitettäessä saadaan aikaan liikkuvan kuvan vaikutelma. Filmin ohella elokuva voidaan tallentaa esimerkiksi videonauhalle tai optiselle levyille. Tallennus- ja tallentamisessa käytetyillä tekniikalla ei ole tekijänoikeudellista merkitystä. Tallentaminen ei myöskään ole tekijänoikeussuojan välttämätön edellytys. Myös suoraan yleisölle lähetettävä televisio-ohjelma voi olla suojan piiriin kuuluva elokuvateos.

Saadakseen tekijänoikeussuojaa elokuvan on yllettävä teostasoon. Tällä tarkoitetaan sitä, että elokuvan on ilmenemismuodoltaan oltava itsenäinen ja omaperäinen luovan työn tulos. Tekijänoikeuslaissa ei ole määritelty ominaisuuksia, joita teostasovaatimuksen täyttyminen edellyttää. Ratkaisu on perustettava tapauskohtaiseen harkintaan.

Voimassa olevaa tekijänoikeuslakia valmistellut komitea rajasi mietinnössään (komiteamietintö 1953:5) suojattavien elokuvateosten piirin hyvin suppeaksi. Pelkkiin lain esitöihin nojaututtaessa voitaisiin ainoastaan taiteellisten elokuvien katsoa olevan tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettuja elokuvateoksia. Lakiin sisältyviä elokuvateosta koskevia säännöksiä ei ole muutettu, mutta elokuvateoksen käsite on käytännön myötä laajentunut koskemaan myös muita kuin aiheeltaan tai aiheen käsittelytavaltaan taiteellisina pidettäviä töitä. Näin ollen myös erityyppisiä televisio-ohjelmia on katsottu voitavan pitää suojan piiriin kuuluvina elokuvateoksina. Uudemmassa oikeuskirjallisuudessa esitetyn kannan mukaan aiheen omaperäinen käsittely ja yhtenäiseksi luonnehdittava juonirakenne riittävät yleensä tekemään elokuvasta tekijänoikeudellisesti suojatun teoksen.

Omaperäisyyden ja itsenäisyyden on todettu voivan ilmetä muun muassa tavassa, jolla elokuva on ohjattu, kuvattu, lavastettu, leikattu tai editoitu. Suojan ulkopuolelle jäävät siten omaperäisyyttä vailla olevat työt, jotka

eivät ilmennä tekijänsä tai tekijöidensä persoonallisuutta. Esimerkkinä kuvatus kaltaisesta tuotteesta voidaan mainita kiinteän valvontakameran avulla tallennettu kuvasarja, joka on valmistettu elokuvallisin keinoin mutta johon ei liity minkäänlaista luovaa elementtiä. Elokuvan laadulla ei sinänsä ole tekijänoikeussuojan syntymisen kannalta merkitystä, vaan huonoksikin luokiteltu elokuva voi saada suojaa.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että lausuntopyynnössä tarkoitettu "X" -video on kokonaisuutena arvioiden siinä määrin itsenäinen ja omaperäinen, että se ylittää teostasoon ja saa suojaa tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettuna elokuvateoksena.

Tekijänoikeus syntyy aina luonnolliselle henkilölle. Tämä merkitsee sitä, että elokuvateoksen tekijänä voi olla vain luonnollinen eli fyysinen henkilö, joka tosin voi jäljempänä mainituin rajoituksin siirtää tekijänoikeutensa myös juridiselle henkilölle. Käytännössä elokuvateoksen luomiseen osallistuu yleensä useita henkilöitä, joilla kullakin voi luovan panoksensa itsenäisyydestä ja omaperäisyydestä riippuen olla itsenäinen tekijänoikeus suoritukseensa ja myös itse elokuvateokseen. Tekijänoikeuslain yleisten periaatteiden mukaan voidaan elokuvan tekoon riittävän itsenäisellä ja luovalla panoksella osallistuneita henkilöitä näin ollen pitää elokuvan yhteisinä tekijöinä. Tällaisina tekijöinä voivat kysymykseen tulla esimerkiksi ohjaaja ja käsikirjoittaja. Tuottajan oikeudet elokuvaan voivat olla vain alkuperäisiltä tekijöiltä siirtyneitä oikeuksia.

Valokuvaan liittyvistä oikeuksista säädetään laissa oikeudesta valokuvaan (405/61), jäljempänä valokuvalaki. Toisin kuin tekijänoikeuslaissa, valokuvalaissa ei suojan saamisen edellytykseksi ole asetettu erityistä teostasovaatimusta. Valokuvalain mukaista suojaa saavat kaikki valokuvat. Laissa valokuvalla on tarkoitettu kuvaa, joka syntyy valon vaikutuksesta sille herkkään materiaaliin. Elokuvassa jokainen yksittäinen kuva on valokuvalain mukainen valokuva. Valokuvalain mukaisella oikeudella voi olla merkitystä esimerkiksi tilanteissa, joissa elokuvan yksittäisiä filmiruutuja käytetään niin sanottuina still-kuvina jonkin toisen tuotteen yhteydessä.

Tekijänoikeus koostuu tekijälle kuuluvista taloudellisista ja moraalisisista oikeuksista. Tekijänoikeuslain 2 §:n mukaan tekijänoikeus tuottaa tekijälle tietyin lain 2 luvussa säädetyin rajoituksin yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin muuttamattomana tai muutettuna. Kappaleen valmistamisena pidetään myös teoksen siirtämistä laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa. Tällaista teoksen siirtämistä on esimerkiksi tallentaminen videonauhalle. Elokuvateoksen tekijöillä tai tekijänoikeuden haltijoilla on siten yksinomainen oikeus elokuvan julkiseen esittämiseen esimerkiksi televisiossa, elokuvateoksen kaikenlaiseen kopioimiseen sekä levittämiseen yleisölle myymällä, vuokraamalla tai lainaamalla teoksen kappaleita. Tekijä voi

siirtää lain 2 §:n mukaiset taloudelliset oikeutensa osittain tai kokonaan luonnolliselle tai juridiselle henkilölle.

Tekijän moraalisisista oikeuksista on säädetty tekijänoikeuslain 3 §:ssä, jonka mukaan tekijä on ilmoitettava hyvän tavan mukaisesti, kun teoksesta valmistetaan kappale tai teos kokonaan tai osittain saatetaan yleisön saataviin. Lainkohdassa on lisäksi kielletty teoksen muuttaminen tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa tai omalaatuisuutta loukkaavalla tavalla tai teoksen saattaminen yleisön saataviin sanotuin tavoin loukkaavassa muodossa tai yhteydessä. Tekijä voi sitovasti luopua moraalisisista oikeuksistaan vain rajoitetuissa tapauksissa.

Arvioitaessa sitä, onko "Y"-ohjelman tekijöiden menettely loukannut "X"-ohjelman tekijänoikeuden haltijoita, on otettava huomioon, että tekijänoikeus suojaa teoksen ilmenemismuotoa. Suojaa eivät sen sijaan saa teoksen aihe, juoni tai ilmenemismuodon taustalla oleva idea. Siten esimerkiksi televisio-ohjelmassa käytettyä ideaa saa hyödyntää vapaasti siitä huolimatta, että ohjelmaa ja sen tallennetta saatetaan suojata elokuvateoksena. Elokuvateoksen tekijöiden alkuperäiset tai edelleen siirtämät oikeudet eivät ole esteenä uuden, ilmenemismuodoltaan itsenäisen ja omaperäisen teoksen luomiselle, vaikka uusi teos perustuisi samanlaiseen aiheeseen tai ideaan kuin alkuperäinenkin teos.

Kuvattu periaate on saanut ilmauksensa myös tekijänoikeuslain 4 §:n 2 momentissa. Lainkohdan mukaan tapauksissa, joissa joku teosta vapaasti muuttaen on saanut aikaan uuden ja itsenäisen teoksen, ei hänen tekijänoikeutensa riipu tekijänoikeudesta alkuperäisteokseen. Teoksen vapaasta muuttamisesta on erotettava lain 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu teoksen muuntelu, joka kuuluu alkuperäisen teoksen tekijän tai tekijöiden yksinoikeuden piiriin ja on mahdollista vain näiden suostumuksella.

Lausuntopyynnössä tarkoitettuihin "X"- ja "Y"-nimisiin videoihin ei sisälly samoja otoksia tai samaa elokuva- tai valokuvamateriaalia. Ohjelmien samankaltaisuus rajoittuu edellä selostusosassa kuvatuin tavoin ohjelman rakenteeseen, toimittajan henkilöön ja muiden esiintyjien valintaperusteisiin. "Y"-videota ei ole myöskään pidettävä "X"-videon tekijänoikeuslain 4 §:n 1 momentissa tarkoitettuna muunnelmana.

Edellä esitettyyn viitaten tekijänoikeusneuvosto toteaa, etteivät "Y"-videon tekijät ole toiminnallaan loukanneet "X"-videon tekijänoikeuden haltijoiden tekijänoikeuslain 2 tai 3 §:n mukaisia taloudellisia tai moraalisisia oikeuksia tai valokuvain mukaisia vastaavia oikeuksia. Esillä olevien kaltaisten tieto- ja tehtäkilpailujen rakenteen ja juonen muodostumiseen vaikuttavat yleisessä tiedossa olevat aiheet ja ideat, jotka eivät ole tekijänoikeudellisesti suojattuja. "X:n" tekijänoikeuden haltijoiden oikeuksia ei loukkaa myöskään se, että muutamat ohjelmissa esitetyt kysymykset ovat samantyyppisiä tai asiallisesti samansisältöisiä, koska kysymysten asiasisältö tai niissä esitetyt tiedot jäävät niin ikään tekijänoi-

keussuojan ulkopuolelle. Vaikka "Y"-videon tekijät olisivat videota valmistessaan käyttäneet hyödykseen "X"-ohjelman aihetta tai rakennetta, on se voinut tapahtua ilman viimeksi mainitun ohjelman tuottajan tai muiden tekijänoikeuden haltijoiden suostumusta ja tekijänoikeuslain säännösten estämättä. (jaosto)